

Toen godenzonen niet bestonden

**MAARTEN
SPANJER**

**TOEN
GODENZONEN
NIET
BESTONDEN**

Nieuw Amsterdam

Enkele van de verhalen in deze bundel verschenen eerder, in gewijzigde vorm, in het boek *Spanjer in stukken*, Xander Uitgevers 2017.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten op de foto's in dit boek te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Eerste druk april 2021

Tweede druk juni 2021

© Maarten Spanjer 2021

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Nico Richter

Omslagbeeld © Paul Huf / MAI

Foto auteur © Jitske Schols / Lumen Photo

NUR 303

ISBN 978 90 468 2822 9

www.nieuwamsterdam.nl

Eén boek zegt meer dan duizend woorden.

- Herman Finkers

INHOUD

Rood-wit thuis	9
Wraak	22
Het televisiedebuut	30
Een zure appel	38
Gebbetjes	41
Michels	47
SEMO	54
Artiestenvoetbal	61
Veldverlichting	67
Troost	74
Raoul Lambert	80
Scheids, hoelang nog?	86
In de wolken	96
De Generaal	102
Pannenkoek	114

VOETBALICONEN

Gerrie Mühren	123
Piet Keizer	129
Wim Suurbier	135
Edson Arantes do Nascimento	143
Diego Maradona	147
Johan Cruijff	155

ROOD-WIT THUIS

De eerste keer dat ik met hem mee mocht naar het stadion in De Meer, was bij Ajax-Fortuna '54. Voor we vertrokken had tante Bets warme chocolademelk gemaakt en beschuit met muisjes.

Hoewel ze zelf nooit kinderen had gekregen, stond er altijd zo'n geel busje van De Ruijter bij haar op de plank, waarop in krulletters geschreven stond: *KINDEREN ZIJN ER DOL OP.*

'Pas je goed op die jongen, Wim? Je bent hem zo kwijt in die drukte,' waarschuwde ze mijn oom toen we met onze jassen aan bij de deur stonden, en ze frommelde stiekem een Van Houten-hazelnoot in mijn jaszak.

'Laat oom maar niet horen dat ik je zo verwen,' fluisterde ze samenzweerderig.

Met zijn hand in mijn nek liepen we de Middenweg af. Om de paar stappen moest ik even versnellen om hem bij te houden. Pas toen het groen van de bomen aan de Oosterbegraafplaats zich geleidelijk aan vermengde met de rood-witte kleuren van het Ajax-legioen, liet hij zijn arm zakken.

Bij het stadion kocht hij het programmaboekje *ROOD-*

WIT THUIS, dat hij in een versleten aktetas liet glijden omdat de wind er anders ezelsoren in blies.

Te midden van de traag voortbewegende massa drongen we steeds dichterbij de hekken, maar telkens werd oom Wim staande gehouden door kennissen, die op de valreep nog even van gedachten wilden wisselen over de komende wedstrijd of om hun plaatsbewijzen met die van hem te vergelijken.

‘Waar zit jij?’

‘Vak O.’

‘O.’

Voor we op de Reynolds-tribune plaatsnamen, kocht oom Wim een Ajax-pet voor me bij de Peugeot-stationcar van ome Louis, de vader van Sjaak Swart.

‘Laat tante maar niet horen dat ik je zo verwen,’ zei hij, terwijl hij een tik op mijn petje gaf.

Nieuwsgierig bekeken we de opstelling van de elftallen, terwijl uit luidsprekers nogal overbodig het lied ‘Ga je mee, ga je mee naar het Ajax-stadion’ over de volstromende tribunes galmde.

‘Dat kan nog leuk worden voor Ajax,’ mopperde oom toen hij de naam van de Rotterdamse scheidsrechter in het programmaboekje zag staan. ‘Dat is een uitgesproken Ajax-hater.’ Alle Rotterdammers waren in zijn beleving Ajax-haters.

Even dreigde een handgemeen toen ik opstond om mijn neus te snuiten en tot ergernis van oom door iemand achter me hardhandig op mijn plaats teruggedrukt werd, omdat ik zijn uitzicht op het overigens nog lege veld belemmerde.

Zijn verontwaardiging was echter snel vergeten toen hij moest juichen voor de thuisclub, die nu het veld opkwam.

Vol bewondering keek ik naar de stoere kerels in dat prachtige Ajax-tenue, die ik tot nog toe alleen op de tv als vlooiën over het scherm had zien springen. Vlak bij de spelerstunnel gezeten snoof ik een mentholgeur op van olie, waarmee ze hun benen hadden ingewreven. Dichter bij de sterren kon je niet komen, volgens mij.

‘Geef je ogen maar goed de kost, jochie,’ raadde oom me aan, ‘van deze jongens kun je het leren.’

Sinds de invoering van het betaald voetbal had hij slechts twee keer verstek laten gaan, waarop Ajax twee keer verloor. Daarna durfde hij geen thuiswedstrijd meer over te slaan.

Na schooltijd zat ik vaak met hem aan de grote tafel oude jaargangen van *Sportkroniek* door te bladeren, met voetbalverslagen van Ajax tegen clubs met intrigerende namen als Stormvogels, Robur et Velocitas en niet te vergeten THOR (Tot Heil Onzer Ribbenkast).

Nieuwsgierig bekeek ik zwart-witfoto's van mannetjes met knevel en scheiding in het midden, in kuitbroeken en V-shirts. Met zijn vinger meewijzend, lepelde hij namen op als De Natris, Gupffert, de gebroeders Pelsers en Anderiesen. Ze zeiden me niets, maar uit de toon waarop hij die namen uitsprak, kon ik opmaken dat het om grote spelers ging.

Vooraf voor Wim Anderiesen had hij een diep respect, niet in de laatste plaats omdat de stopperspil zijn voetbalcarrière combineerde met een baan als politieagent. Verder kon je het in het leven bijna niet schoppen, volgens hem.

Boven op de stapel voetbaltijdschriften lag een album met gouden letters op de kaft: 'Rood-Wit Ajax'. Met een speciale vulpen hield hij hierin elke week de uitslag bij van de door Ajax gespeelde wedstrijden, met daaronder een puntig verslag en de opstellingen van beide elftallen. Tussen het vaak droge commentaar en de vele cijfers en getallen vielen zijn persoonlijke kanttekeningen bij een wedstrijd op: 'Met een verschroeiend schot liet rechtsbuiten Gerrit Fischer het net trillen' of: 'Twee minuten voor tijd scheerde de bal de lat'.

'Leef matig, jongen, alleen dan haal je de top,' drukte oom mij op het hart.

'Maar eerst zijn studie,' vulde tante Bets aan.

Langzaam liet ik haar laatste stukje chocolade op mijn tong smelten en ik genoot van de levendige sfeer op de tribunes. Voordat Henk Groot in de zeventiende minuut, na een voorzet van Sjaak Swart, hard inkopte, was oom Wim al een paar keer opgesprongen bij een net-niet doelpunt van Ajax. Fortuna had de beroemde ex-Inter-speler Faas Wilkes, die een vermoeide indruk maakte, in zijn gelederen. In een ouderwetse run bewees de crack zijn klasse, maar in het strafschopgebied werd hij in de mangel genomen.

Oom, toch al geen fan van de Rotterdammer omdat deze zich, zoals hij het verwoordde, 'voor veel geld aan het buitenland verkwanseld had', protesteerde heftig tegen de toegewezen strafschop en ging pas weer opgelucht zitten toen de veteraan de bal op de lat schoot.

Met een 1-0 voorsprong ging Ajax de rust in. Uit de aktetas die hij gedurende de hele eerste helft tussen zijn benen

geklemd had gehouden, haalde hij een platgedrukt broodje bal voor mij tevoorschijn. Zelf hield hij een transistor-radiootje tegen zijn oor voor de tussenstanden van de andere wedstrijden. Terwijl er drie man over hem heen hing om een graantje mee te pikken van een rechtstreeks radioverslag uit Rotterdam van Feyenoord tegen Blauw-Wit, deelde hij pepermuntjes uit aan de mensen naast hem.

‘Pieters Wegloop,’ schamperde oom toen Eddy Pieters Graafland een bal voor Feyenoord uit de linkerhoek wegstompte. De transfer van Eddy P.G. van Ajax naar Feyenoord, drie jaar geleden, zat hem nog altijd dwars. ‘Een echte Ajacied loopt niet over en zeker niet naar de vijand,’ oordeelde hij.

Na ruim een kwartier werden de spelers mondjesmaat uit de tunnel het veld weer op gehoest. Even veerde oom overeind toen Sjaak Swart in de tweede helft het veld betrad.

‘Sjakieeeee,’ riep hij met rood aangelopen hoofd. En toen Sjaak opkeek: ‘Drukken, drukken!’

Mocht Sjaak daar al behoefte toe hebben gehad, dan had hij dat natuurlijk allang gedaan vóór hij het veld op kwam, dacht ik bij mezelf.

Na vijf minuten bracht Henk Groot de stand op 2-0.

Ondanks het slechte weer knoopte oom zijn jas open en ging er nog eens goed voor zitten. ‘Zie je wel,’ zei hij triomfantelijk achteromkijkend, ‘als ze maar luisteren.’

Medelijdend schudde hij zijn hoofd om de stroperige combinaties van Fortuna en glimlachte toen twee, drie Gelelers elkaar voor de neus van doelman Hoogerman in de weg liepen.

‘Die jongens spelen lang niet slecht, maar ze missen lijn in de ploeg,’ analyseerde hij. Hij was nog niet uitgesproken of Cees Groot scoorde de 3-0.

Sportief applaudisseerde hij nog bij een doelpunt van de tegenpartij, een kwartier voor tijd, maar toen linkshalf Beenen Fortuna weer terug in de race bracht, sloop het chagrijn erin. Ineens werden Muller en Prins bedolven onder een groene zwerm. Als muggen dansten de Limburgers om de benen van Pronk, Ouderland en Van Mourik, die plotseling in gapende linies staarden en machteloos toekeken bij flitsende acties van de Geleners.

Tien minuten voor tijd was de kruitdamp opgetrokken. Ooms gezicht zag grauw van ellende. Fortuna had met 3-3 gelijk gemaakt. Langzaam verrees hij van zijn plaats en bleef als een standbeeld in de wind staan. Toen keerde hij zich resoluut van het veld af en beende naar de uitgang. Zwijgend liep ik achter hem aan en kon nog net een zitkussentje ontwijken dat naar het veld werd gegooid. Op het stadionterrein hoorde ik nog één keer gejuich van Fortuna-supporters en boegeroep van de Ajacieden.

Het scheen hem allemaal te ontgaan, want hij trok mij chagrijnig tussen de verlaten patatkramen door, richting Middenweg. De vraag of Ajax nog kampioen kon worden bewaarde ik maar voor een andere keer.

Thuis had tante Bets naar de radio geluisterd.

‘Was het niet te koud op de tribune met zo’n dunne jas aan?’ informeerde ze, diplomatiek de vraag wie er gewonnen had vermijgend.

‘Zit toch niet te zeuren, Bets,’ barstte oom los. ‘Vijftien minuten voor tijd staan ze met 3-0 voor en dan spelen ze nog gelijk. Dát is pas om koud van te worden.’

‘Ze hebben toch verloren met 4-3?’ informeerde ik voorzichtig.

‘Hoe bedoel je, met 4-3 verloren, grapjas?’ viel hij uit. ‘Jij hebt zeker zitten maffen. Van mijn goeie geld nog wel.’ En tegen tante hoofdschuddend: ‘Dat jong is nog te klein om iets van het spel te begrijpen.’

Tranen sprongen me in de ogen.

‘Op de radio hebben ze anders ook 4-3 als einduitslag opgegeven,’ probeerde tante nog.

‘Begin jij nou ook al, op de radio wordt al zoveel kletspraat verkocht. Ik was er toch zelf bij?’

Hij draaide zijn stoel naar het raam en bleef daar tot de nieuwsberichten van acht uur verongelijkt zitten zwijgen. Zelfs toen tante onder de voetbaluitslagen het geluid harder draaide, reageerde hij niet.

Drie weken later zat ik met hem aan tafel, de voetbalboeken tussen ons in. Toen hij even naar het toilet was, fluisterde tante dat de maandagkrant hem pas overtuigd had, maar dat hij in zijn ‘Rood-Wit Ajax’-album achter de wedstrijd Ajax-Fortuna ’54 de stand 3-3 had opgetekend, zo heftig onderstreept dat zijn vulpen een dunne gleuf in het papier had getrokken.

Toen ik vele jaren later weer eens op hun bel drukte, vroeg ik me af of hij nog steeds zo zorgvuldig de uitslagen bijhield in dat sinterklaasboek van hem. Ajax had in de tussentijd

drie Europacups gewonnen, maar die gouden periode leek voorbij. Oom was inmiddels gepensioneerd, en sinds Sjaak Swart in zijn sigarenzaak de seksbladen *Chick* en *Candy* was gaan verkopen, had hij er nooit meer een voet over de drempel gezet. 'Als Ajax-man doe je zoiets niet. Dan heb je een naam hoog te houden,' stelde hij vast.

Het duurde een tijd voor iemand op mijn bellen de gang in kwam geschuifeld. 'Al ga je maar een uurtje bij ze langs,' had moeder gezegd, 'ze zijn haast tachtig en ze zien bijna niemand meer.'

Even zag ik het ganggordijntje bewegen voor de deur werd ontgrendeld.

'Wat leuk!' riep tante Bets, en ze knikte naar de deurmat om duidelijk te maken dat ik eerst mijn voeten moest vegen.

Verrast sprong oom Wim op waarna hij welwillend zijn stoel aanbood. Er stonden nog andere stoelen, maar ik moest per se op zijn plaats gaan zitten.

Boven de kamerdeur hing nog altijd het jubileumbord van Ajax' vijftigjarig bestaan naast een bord van prinses Wilhelmina ter gelegenheid van haar inhuldiging in 1898.

'Jij hebt de sport zeker vaarwel gezegd,' merkte hij op toen ik een sigaret opstak. 'Dat je toen niet hebt doorgezet. Neem nou jongens als Cruijff en Keizer, die kunnen nog eens een centje opzijleggen.'

'Als hij maar niet van die verkeerde tuinkruiden rookt,' waarschuwde tante met een blik op mijn lange haar.

'Ik heb altijd gezegd dat hij het talent had om profvoetballer te worden,' ging oom onverstoorbaar verder.

‘Ja, Wim, dat weten we nu wel. Jij zei toen ook dat hij later professor zou worden, omdat hij één keer met een redelijk rapport was thuisgekomen.’

‘Heb je Koen Verhoeff nog tekeer horen gaan op de radio? Hij zat weer zo op Ajax af te geven, dat was bij de knorhanen af. Nog één keer en er gaat een brief naar Hilversum.’

‘Hè, Wim,’ zei tante geërgerd. ‘Misschien interesseert die jongen dat voetbal wel helemaal niet meer.’

Verongelijkt hield oom Wim zijn mond.

Zelf kwam hij nooit meer bij Ajax, ook niet voor een klaverjaspertijje tussen de middag. Een zitplaats vond tante te duur en ze wilde hem beslist niet op de staantribune hebben tussen al dat schorem: na een klap met een gummiknuppel in zijn nek, tijdens een wilde charge op de tribune, was voor haar de maat vol. Voortaan moest hij ’s zondags maar naar de wedstrijdverslagen op de radio luisteren. En in plaats van uitzinnige supporters om hem heen moest hij het nu doen met tante Bets, die waarschuwde voor de burens als hij juichend door de kamer sprong.

Natuurlijk kwam ook de afscheidswedstrijd van Johan Crujff ter sprake. Zoals elke voetballiefhebber koesterde oom een grote bewondering voor het fenomeen. Nog één keer de betoverende acties van de wondervoetballer uit De Meer in levenden lijve aanschouwen zou een hoogtepunt in zijn leven betekenen, wist ik. Als ik zitplaatsen kon krijgen en goed op hem zou letten, mocht hij van tante mee.

Toen ik een week later weer bij hem op de stoep stond, zwaaide de deur onmiddellijk open. Hij had zijn jas al aan.

‘Ik zeg net tegen je tante, die komt vast niet meer,’ riep hij ongeduldig uit.

‘Hè, gelukkig,’ zei tante, die nu ook in de gang verscheen, ‘ik zei al tegen Wim, die komt vast niet meer.’

Zenuwachtig veegde oom een druppel onder zijn neus weg.

‘Laat hem zijn jas dichthouden,’ fluisterde tante in mijn oor.

‘Ga niet zo op de tocht staan, Bets,’ zei hij, en hij duwde haar naar binnen.

We naderden het stadion en oom Wim genoot van de drukte. Ik pakte hem bij zijn arm en loodste hem door de massa, een groep supporters omzeilend die met stokken en kettingen gewapend naar de toegangshekken oprukte. Naast ons werd een ander deel van de Ajax-aanhang door politie te paard uiteengeslagen, maar oom leek alleen maar oog te hebben voor de schijnwerpers, die hoog boven het stadion hun felle lichtbundels op de grasmat wierpen.

‘Mijn zuster in Buitenveldert kan ’s avonds vanuit haar huis zien of er gespeeld wordt,’ zei hij trots.

Bij de eerste controle ontstond een opstopping omdat het fouilleren van de bezoekers enig oponthoud veroorzaakte. Gelukkig sloegen ze oom over, die slechts gewapend was met rollen drop en pepermunt, een halve cake en een programmablad.

Ondanks zijn herhaalde waarschuwingen dat we verkeerd liepen, volgde ik de pijlen die ons naar het juiste vak verwezen.

‘Ik kom hier al vanaf 1920, zal ik het dan niet weten,’ sput-

terde hij tegen, en zelfs toen we de trappen naar ons vak op klauterden, mopperde hij nog door dat ze de nummering door elkaar hadden gegooid.

Telkens moest hij even op adem komen vanwege zijn bronchitis, tot groot ongenoegen van de mensen achter hem. ‘Hé, ouwe lul, loop eens door,’ hoorden we roepen.

Ik keek achterom en zag een boom van een vent met om zijn nek een Ajax-vlag met davidsster. Ajax was zoveel jaren na de oorlog ineens een ‘jodenclub’ geworden.

Eindelijk bereikten we de tribunes en nadat oom een zakdoek over de vervelozе bank had uitgevouwen, konden we gaan zitten.

Onder oorverdovend gefluit en knallend vuurwerk kwam de Duitse Mannschaft het veld op. Oom Wim begon als enige te applaudisseren. Hij had de tijd nog meegemaakt van ‘één hoeraatje voor de tegenstander’ en ergerde zich aan deze voor hem ongewone verwelkoming bij een erewedstrijd.

Al snel werd duidelijk dat de Duitsers er geen showvertoning ter ere van Crujff van wilden maken. Ajax had het onheil voor een groot deel over zichzelf afgeroepen. Er was niemand van de Amsterdamse club aanwezig geweest om hun gasten op Schiphol te verwelkomen en ook het hotel liet veel te wensen over. De irritatiegraad liep nog hoger op toen de Bayern-spelers tijdens de warming-up voor Nazi-Schweine werden uitgemaakt.

De rust ging in met een weinig hoopgevende 2-0 achterstand. Oom Wim veegde de zoveelste druppel onder zijn neus weg.

‘Nazi-Schweine vind ik te ver gaan,’ merkte hij op, ‘maar het blijven Duitsers natuurlijk.’

Verlangend keek hij mij na toen ik me naar de toiletten buiten begaf. De druk op zijn blaas woog niet op tegen al die trappen naar beneden. Enkele treden lager echter zag ik op de binnengalerij tientallen mannen tegen een muur aan staan wateren. Onmiddellijk veerde oom op toen ik hem van deze onverhoopte mogelijkheid op de hoogte bracht, om pas in de tweede helft, toen het derde doelpunt al gevallen was, terug te keren.

‘Wat een opluchting,’ riep hij uit, terwijl hij, met kletsnatte broekspijpen langs uitgestoken benen schurend, zijn oude plek opzocht. Het leek me verstandig even een andere kant op te kijken.

Met 8-0 werd Ajax die avond opgerold en bij elk doelpunt kromp oom verder in elkaar. ‘Arme Jopie, arme Jopie,’ bleef hij maar herhalen, ‘wat hebben ze dat jochie een onrecht aangedaan.’

Teleurgesteld dropen de mensen door de dranghekken af.

‘Nog een geluk dat ik mijn bril niet bij me had,’ bromde hij, ‘de meeste doelpunten heb ik niet eens gezien.’

Tante Bets zat thuis met koffie en kano’s klaar.

‘Morgen gaat er een klacht naar het Ajax-bestuur, dit kan ik niet over mijn kant laten gaan,’ sprak oom, waarna hij zich uitgeput in zijn stoel liet zakken en lange tijd verslagen voor zich uit bleef staren.

‘Hij trekt wel weer bij,’ zei tante geruststellend toen ze mij een half uurtje later naar de voordeur begeleidde.

Op weg naar huis begon het te miezeren.